

ENGLISKI APELACIONI SUD

Presuda od 22. i 23. I 1975.

Societe des Industries
Metallurgiques S.A. c/a
The Bronx Engineering Co.Ltd.

Kupoprodaja - Neispunjenje obveze sa strane prodavaoca -
Ukoliko je prodavalac odgovoran zato što nije u ugovore-
nom roku isporučio kupljenu stvar, kupac ima pravo zah-
tijevati naknadu štete, a ne isporuku kupljene stvari -
Isporuku može zahtijevati samo ako se radi o stvari koja
se inače ne može nabaviti - Među ove stvari ne spadaju
strojevi koji se inače izrađuju - Kod utvrđivanja vi-
sine štete uzima se u obzir i šteta koju je kupac pretr-
pio zbog zakašnjele nabave stvari

Kupac iz Tunisa (Société des Industries Metal-
lurgiques S.A.) ugovorio je s jednim engleskim proizvo-
djačem - prodavaocem (The Bronx Engineering Co. Ltd.)
kupnju određenih industrijskih strojeva, koje će proiz-
vesti prodavalac i to za cijenu (zajedno s troškovima
dopreme i ukrcaja na brod) od 287.500 funti sterlinga.

Ugovoreno je plaćanje putem neopozivih kredit-
nih pisama (irrevocable letter of credit) i to obročno
prema određenim situacijama.

Stranke su se suglasile da se na ugovor ima
primijeniti engleski zakon o kupoprodaji dobara (Sale of
Goods Act, 1893).

Prodavalac nije bio u stanju izvršiti isporuku
ugovorenih strojeva u roku koji je sporazumno bio utvr-
djen (početak mjeseca lipnja 1974.g). U međuvremenu kup-
cu je isteklo vrijeme za uvoz određeno uvoznom dozvolom
koju je izdala tuniska vlada, a o produženju roka za uvoz
još uvijek nije bilo raspravljeno. Naknadno su nastale
poteškoće s brodom koji je trebao izvršiti prijevoz stro-
jeva u Tunis, kao i zbog kvara na lučkoj dizalici u odre-
đenoj luci, pa se stoga ukazalo potrebnim i upućivanje
broda u neku drugu luku.

U trenutku nastanka spora kupac iz Tunisa ispla-
tio je prodavaocu oko 45% od ugovorene kupovne cijene.

20. prosinca 1974. godine prodavalac obavještava
kupca da smatra da je kupac odustao od ugovora, što on

prihvata, te da je za iste strojeve našao nove kupce u Kanadi.

Nakon ove obavijesti kupac, u konkretnom sporu tužitelj, lo. siječnja 1975. g. podnosi tužbu (writ) zahtijevajući ispunjenje ugovora (specific performance of the contract), naknadu štete (damages) i protiv tuženog prodavaoca izdavanje zabrane daljnjeg raspolaganja predmetnim strojevima osim za tužitelja (an injunction restraining the defendants from disposing of the machinery otherwise than for the plaintiffs).

Istog dana po podnošenju tužbe sudac Arnold izdaje zatraženu zabranu "restraining the defendants from removing the machinery out of jurisdiction". Zabrana je podijeljena "ex parte", tj. po saslušanju samo jedne strane - tužitelja.

Sudac Boreham odbio je produžiti tako izdanu zabranu (injunction granted ex parte) dok ne bude pokrenut spor tužbom za povredu ugovora (until the trial of the action for breach of contract).

Protiv ovakve odluke tužitelj (kupac) uložio je žalbu o kojoj je raspravljao Apelacioni sud u sastavu: Lord Edmund Davies, Lord Justice Buckley i Lord Justice Ormrod.

Lord Edmund Davies u svojoj presudi (judgment), nakon što je iscrpno istakao sve relevantne okolnosti i činjenice koje su prethodile sporu između stranaka, te naglašavajući da je na temelju prikupljenog dokaznog materijala teško reći kako bi se spor imao riješiti u meritumu, za polaznu točku u odlučivanju o zahtjevu tužitelja (kupca) uzima pretpostavku da bi tužitelj uspio protiv tuženog (prodavaoca) dokazujući njegovu krivnju za povredu ugovora. Tada se postavlja pitanje da li bi presuda glasila na ispunjenje ugovora (specific performance), jer samo u tom slučaju ima uvjeta za izdavanje zatražene zabrane (interlocutory injunction), budući da je svrha iste zaštite tužitelja protiv svih navodnih povreda njegovih ugovornih prava koja on ne bi mogao adekvatno ostvariti naknadjivanjem štete.

Zastupnik tužitelja posebno je istakao da je vrlo teško ustanoviti visinu iznosa štete obzirom na činjenicu da bi se kupljeni strojevi upotrebljavali u Tunisu, te da bi od stavljanja nove narudžbe za iste strojeve ponovno proteklo vrijeme od devet do dvanaest mjeseci,

koliko je potrebno za njihovu izradu, a što bi moglo imati vrlo ozbiljne posljedice u odvijanju poslovne djelatnosti tužitelja. Bilo je i primjedbi glede financijske nesposobnosti tuženoga (financial inability) da udovolji eventualnoj presudi na naknadu štete (money judgment).

Prema odredbi iz člana 52. engleskog Zakona o kupoprodaji dobara (Sale of Goods Act) iz 1893. godine, diskreciono je pravo suda da izrekne presudu na ispunjenje ugovora glede isporuke predmeta koji se označuju kao "specific or ascertained". Takva odluka ne može se donijeti ukoliko postoji mogućnost naknade štete (if damages would fully compensate the party wronged) - slučaj: Whiteley Ltd. c/a Hilt, 1918.

Izvan sumnje je činjenica da su ugovoreni predmeti kupoprodaje predmeti koji se ne mogu smatrati uobičajenim artiklima u trgovini (an ordinary article of commerce), no međutim tuženi nije jedini proizvođač ovih predmeta, glede čega sudac Lord Edmund Davies ukazuje i na presudu u slučaju Behnke c/a Bede Shipping Co. Ltd, 1927. U citiranom slučaju radilo se o kupoprodaji jednog broda posebnih karakteristika kojem je u tom času postojao samo jedan drugi sličan brod, ali ne i na prodaju. Kako su tužitelji željeli predmetni brod odmah privesti i upotrebi, sudac Wright izrekao je da ne smatra kako bi naknada štete (damages) bila adekvatni vid obeštećenja.

Ukazujući na stvarni sadržaj tužiteljevog zahtjeva, tj. da bi kod drugog proizvođača bio prinudjen čekati daljnjih devet do dvanaest mjeseci na isporuku istih strojeva, te na moguć značajan poslovni gubitak uslijed zakašnjenja, sudac smatra da nema ničega što bi ovaj slučaj razlikovalo od svih ostalih slučajeva iz trgovačkih ugovora temeljem kojih se postavlja zahtjev za naknadu štete.

Iz razloga kako su naprijed izloženi Lord Edmund Davies suglasio se sa zaključkom suca Borehama. Žalbu je odbio.

Lord Justice Buckley u svojoj presudi, jednako kao i prethodnik, polazi od pretpostavke da bi tužitelj uspio u parnici s tvrdnjom da je tuženi svojom krivnjom prouzrokovao povredu ugovora, s tim što u obrazloženju (tumačenju) člana 52. Sale of Goods Acta, 1893. naglašava da su odluke sudova o ispunjenju ugovora uvijek bile zasnovane na istim principima i ostvarivane samo pod uvjetima equitya (A discretion upon the Court to decree specific performance of a contract to deliver specific or ascertained goods has always been exercised on similar principles

with the discretion vested in the Court of Chancery in the exercise of the equitable remedy of specific performance).

Ove principe ukratko je iznio Lord Justice Atkin u *In re Wait*, 1927, naglašavajući da sudovi equitya nisu odredjivali ispunjenje ugovora o kupoprodaji predmeta koji se redovito mogu nabaviti na tržištu, u kojem slučaju je zahtjev za naknadu štete bio dovoljan pravni lijek (where damages were a sufficient remedy). Prema tome, sud ne odredjuje ispunjenje ugovora ukoliko se ugovoreni predmeti redovito mogu nabaviti na tržištu. Istina je da nije moguće otići u trgovinu i kupiti strojeve, koji su u konkretnom slučaju ugovoreni, pa iako se mora stanovito vrijeme čekati na njihovu izradu i isporuku nakon stavljanja narudžbe, ovo je slučaj na koji se imaju primijeniti principi koje je izrekao Lord Justice Atkin. Vrijeme koje će tužitelju biti potrebno da dobije nove strojeve imat će utjecaja kod odredjivanja visine štete, naravno sve pod pretpostavkom da tužitelj uspije sa svojim zahtjevom. Eventualne poteškoće u kvantificiranju štete ni u koliko ne utječu na izrečene principe.

Suglasan je da žalbu tužitelja treba odbiti.

Ne imajući disparatnih razloga za drukčiju odluku, Lord Justice Ormrod, suglasio se s presudama obojice svojih prethodnika.

Žalba je odbijena uz nalog plaćanja sudskih troškova, a pravo ulaganja priziva na Kuću Lordova uskraćeno.

(LLR 1975, 1, str.465)

S.J.

Bilješka.- Ova presuda Apelacionog suda još jednom potvrđuje stajalište engleskih sudova (a time i sudova drugih zemalja common lawa) da je tužba na naknadu štete ona koja treba uspostaviti ravnotežu između ugovornih stranaka kada jedna od njih povrijedi ugovorne obveze. Tužba na izvršenje odredjene činidbe ("specific performance") je dodatno pravno sredstvo koje je sud kancelarije pružao strankama i koji sada može pružiti i odgovarajući odjel Prvostepenog suda, ali i svi drugi odjeli suda. Međutim, ostali su na snazi preduvjeti koji se moraju ostvariti u svrhu da bude moguće uspješno ustati takvom tužbom. To je pak da se mora raditi o individualno odredjenom predmetu koji se na drugačiji način ne može nabaviti. Činjenica da će, kao u

konkretnom slučaju, biti potrebno duže vrijeme da se do takvog predmeta dodje još ne opravdava zahtjev na izvršene određene činidbe. I ovdje se može uspješno uspostaviti ravnoteža medju strankama naknadom štete, ali će kod toga, kako jedan od votanata ističe, vrijeme predvidivog čekanja na ispunjenje nove narudžbe biti jedan od elemenata koji će utjecati na visinu naknade štete. Ova presuda je zanimljiva stoga što ona može biti često aktualna u odnosima prodavalac-kupac industrijske opreme.

E.P.

ENGLESKI PRVOSTEPENI SUD

(Pomorski odjel)

Presuda od 2. i 3. XII 1974.

Tyne Tugs Ltd. i drugi c/a
vlasnici broda "Aldora"

Spašavanje - Spašavanje pomoću tegljača - Kamate na nagradu za spašavanje - Razlika između tegljenja i spašavanja - Da bi se radilo o spašavanju pomoću tegljača potrebno je da je brod doveden u opasnost koja se razumno nije mogla predvidjeti od strane stranaka u vrijeme sklapanja ugovora o tegljenju, te da su postojali takvi rizici, dužnosti i odgovornosti koji se razumno nisu mogli smatrati uključenim u sklopljeni ugovor - Kad prestanu ove pretpostavke daljnje usluge tegljača ulaze u okvir ugovora o tegljenju - Spašavatelj ima pravo na kamate na nagradu za spašavanje bez obzira da li je ta nagrada ugovorena

Brod "Aldora" se prilikom ulaska u luku Blyth nasukao. Bio je odsukan pomoću remorkera.

Između brodara spašenog broda i spašavatelja nastao je spor o visini nagrade za spašavanje.

Medju ostalim spornim pitanjima bilo je i sporno kada je spašavanje prestalo. Da li kad je brod uz pomoć tegljača usidren u luci Blyth kako to tvrdi tužitelj, ili prema stajalištu tuženoga kad je brod odsukan.

Prema stajalištu suca, ako su za spašavanje nekog broda angažirani tegljači i pilot, njima pripada nagrada za spašavanje ako su ispunjena dva uvjeta, i to: